

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์องค์ความรู้เรื่องผ้าครามกับสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในบริบทของประเทศไทย 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยมีคำถามการวิจัยว่า *ผ้าครามมีบทบาทและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทในบริบทประเทศไทย 3 ประเทศอย่างไร เมื่อผ้าครามถูกนำไปใช้เป็นทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง* ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนามในพื้นที่วิจัยใน 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยใช้รูปแบบการวิจัยด้วยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ Key informants แบบไม่เป็นทางการและศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ พงศาวดาร บันทึก บทความวิชาการ ตำราและวิทยานิพนธ์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

กลุ่มชาติพันธุ์ “ผู้ไท” ที่อาศัยอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดสกลนคร นครพนม กาฬสินธุ์และมุกดาหาร มีความโดดเด่นด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ พิธีกรรม ซึ่งปรากฏหลักฐานในตำนานว่ามีความเชี่ยวชาญเรื่องการถักทอผ้า ความว่า “เมื่อนั้นพระยาแสนหลวงจึงให้แสนแต่งแลพิศณุกรรมลงมาแต่งแปงแก่เขา แสนแต่งจึงมาแต่ยาม ให้ทำไร่นานา ปลุกข้าวปลุกผัก ปลุกลูกไม้ห่มมันทั้งมวลอันจักควรกิน *เล่าบอกยามอันทอผ้า...เมื่อนั้นขุนบุลมจึงขัดให้แสง เล่าบอกคุณอันทำทุกทอผ้าย แพรเขมผ้ายไหมทั้งมวล อันควรนุ่งควรกินทั้งมวล*”

ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของผู้ไท มักจะเข้าใจตรงกันว่าเป็นกลุ่มชนเดียวกันกับไทดำ – ไทขาว ที่อาศัยอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทในเขตเวียดนามตอนเหนือตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำดำ แม่น้ำแดง มีเมืองสำคัญ คือ เมืองแสน (เดียนเบียนฟู) เมืองลา (เซินลา) เมืองไล (ไลเจา) เมืองหมอก (หมอกโจว) และเมืองเต็ก เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า มีไทดำ ไทขาวอยู่ในแขวงห้วยพัน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้วย

ยังมีเอกสารและพงศาวดารที่กล่าวถึงผู้ไทว่า พวกผู้ไทแบ่งออกเป็นผู้ไทขาว ผู้ไทแดง ผู้ไทดำและผู้ไทลาย ซึ่งตั้งชื่อเอาตามสีเสื้อผ้าที่นุ่งห่ม พวกผู้ไทที่มีอยู่มากในภาคอีสานคงเป็นพวกผู้ไทดำ พวกโซ่งหรือทรงดำที่มีอยู่แถวจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรีก็เป็นจำพวกผู้ไทดำด้วยเหมือนกัน คำพูดของผู้ไทมีเสียงส่วนมากใกล้เคียงกับพวกพวน ซึ่งน่าจะเป็นผู้ไทพวกหนึ่ง การเคลื่อนย้ายของชาวผู้ไทเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรก ปรากฏในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โดยการกวาดต้อนผู้คนที่เรียกว่า “ไท” มาจากเมืองทัน เมืองม่วย เมืองไล เมืองลาในอาณาจักรเมืองแถง อีกทั้งได้มีการเกลี้ยกล่อมพวกครัวเมืองพิน เมืองตะโปน เมืองมหาไชยกองแก้ว เมืองวัง มาขึ้นตั้งอยู่ใน

เขตแขวงเมืองนครพนมเป็นอันมาก คราวเหล่านี้นั้นส่วนมากเป็นชาวผู้ไท ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับผู้ไทจึงเริ่มมีหลักฐานชัดเจนมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ถึงรัตนโกสินทร์ ซึ่งตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

สังคมของชาวผู้ไทเป็นสังคมเกษตรกรรม เมื่อมีช่วงเวลาว่างเว้นจากการทำนา ทำไร่แล้วก็จะทอผ้า ซึ่งการทอผ้าเป็นหน้าที่ของผู้หญิง มีวัตถุประสงค์เพื่อทอผ้าเก็บไว้ใช้ในฤดูกาลถัดไป เช่น ผ้าห่ม ผ้าพื้น ผ้าซิ่น ผ้าขาวม้า อีกทั้งมีการตัดเย็บผ้าเป็นรูปแบบอื่นๆ เช่น หมอน สะหะ ผ้าเปียง เอาไว้ใช้ในโอกาสต่างๆ กัน ซึ่งนับได้ว่าการทอผ้าเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่อยู่ในสังคมเกษตรกรรม ซึ่งมีคุณค่าในเชิงการสั่งสอนและการเรียนรู้ทางสังคมที่ลึกซึ้งของผู้หญิง เพราะคนในสังคมสมัยก่อนใช้งานทอผ้าเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของผู้หญิง สอนการดำรงชีวิตผ่านรูปแบบและศิลปะการทอผ้า และอาจนับว่าการทอผ้าเป็นแนวทางของการสร้างครอบครัวของผู้หญิง

วัฒนธรรมการทอผ้าของชาวผู้ไทเกิดขึ้นพร้อมกับวัฒนธรรมการมัดหมี่และการย้อม ผ้าซิ่นมัดหมี่ย้อมครามซึ่งแต่เดิมชาวบ้านได้ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในครัวเรือน กลายมาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สำคัญ การผลิตผ้าทอของชาวบ้านมีกระบวนการขั้นตอนที่หลากหลายและซับซ้อน เริ่มตั้งแต่การปลูกฝ้าย การนำฝ้ายมาแปรรูปเป็นเส้นใย นับตั้งแต่การอ้วฝ้าย ดัดฝ้าย ล้อฝ้าย เช้นฝ้าย เปียฝ้าย ชำฝ้าย กวักฝ้ายใส่กระบอก คั้นใส่หูก สืบหูก จนถึงการแปลงเส้นใยไปเป็นผืนผ้า ทำให้ผ้าที่ชาวบ้านผู้ไททอขึ้นมีความหมายและสะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชนลงไป ทั้งด้านเทคนิควิธี ลวดลายและภูมิปัญญา

ด้วยลักษณะเด่นของผ้าฝ้ายมัดหมี่ย้อมครามที่นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ผ้าพื้น ผ้าซิ่น เสื้อผ้าพันคอ กระเป๋า หมวก ปล็อกหมอน ฯลฯ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการทอผ้า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากปัจจัยภายนอกเมื่อต้นปี พ.ศ. 2500 ที่ระบบอุตสาหกรรมและการเดินทางเข้ามาของสินค้าในเมืองทำให้ชุมชนชนบทจากเดิมที่มีการผลิตแบบพึ่งพาตนเอง ทำเพื่อกินและที่เหลือบ่งขายกลายเป็นผลิตขึ้นมาเพื่อมุ่งไปสู่การขายเป็นหลัก เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งการที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทลงไปประกอบอาชีพในเมืองใหญ่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและเลื่อนไหลของสินค้าจากในเมืองไปสู่ชนบท การเดินทางเข้ามาทำงานของหนุ่มสาวจากชนบททำให้กิจกรรมเมื่อว่างจากงานเกษตรกรรม คือ การจักสานและการทอผ้าของชนบทเปลี่ยนแปลงไป เมื่อบทบาทหน้าที่ของคนเปลี่ยนแปลงไปก็มีผลกระทบต่อผลิตผลที่เกิดขึ้น ผ้าทอ จากที่เคยผลิตขึ้นใช้เองในครัวเรือนก็เริ่มลดจำนวนลง เนื่องจากสามารถหาซื้อได้ตามท้องตลาดทั่วไป อีกทั้งสีสันทนและลวดลายรวมถึงราคาก็มีความดึงดูดใจมากกว่าเสื้อผ้าที่เกิดจากการตัดเย็บมือ เป็นผลให้ผ้าทอ ผ้ามัดหมี่ และผ้าย้อมครามไม่ได้รับความนิยมด้วยเช่นกัน

ผลจากการลดบทบาทหน้าที่ของผ้าทอมือ ผ้ามัดหมี่และผ้าย้อมคราม ทำให้ภูมิปัญญาบางอย่างจากการย้อมผ้าของชาวบ้านเลือนหายไป กล่าวคือ เลือนหายไปจากการปฏิบัติที่เคยพบเห็นในอดีต จำนวนคนย้อมลดลงไปเรื่อยๆ หลายครัวเรือนไม่ย้อมผ้า หากแต่ซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาใช้แทน ส่งผลให้ที่กระดุกที่เคยมีอยู่ในใต้ถุนบ้านของแต่ละคน ถูกทิ้งให้ร้างและผุพังไป อีกทั้งบางคนที่นำก็เก่าที่ไม่ได้ใช้แล้วไปขายให้กับนายหน้าหรือรับซื้อเทคโนโลยีพื้นบ้าน เพื่อนำไปจำหน่ายต่อให้กับนักสะสมของโบราณที่ชื่นชอบเทคโนโลยีภูมิปัญญาพื้นบ้าน ยังหลงเหลือเฉพาะบางครัวเรือนที่มีที่ และอุปกรณ์ทอผ้าห้อยอยู่ตามใต้ถุนบ้าน ซึ่งในความเป็นจริงก็ไม่สามารถที่จะนำมาใช้งานได้อีก เนื่องจากถูกมอดและแมลงเจาะกินจนผุพัง หลอดด้าย กระสวยก็ถูกเก็บไว้อยู่ในตระกร้าไม้ที่ห้อยอยู่ใต้

ถนนซึ่งอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมใช้งาน อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าจึงกลายเป็นอดีตสำหรับผู้หญิงในชนบทบางคน

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา มีผู้เริ่มนำภูมิปัญญาพื้นบ้านที่กำลังจะสูญหายไปให้กลับฟื้นคืนมาอีกครั้งหนึ่ง คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า แท้ที่จริงแล้วทั้งตัวองค์ความรู้และวัตถุดิบทั้งหลายที่ก่อเกิดมาเป็นผ้าย้อมครามยังคงอยู่ครบ หากแต่กระจายกระจายอยู่ตามแหล่งต่างๆ ในงานวิจัยจึงได้ใช้คำว่า “ฟื้นฟู” เพราะตัวพืชที่เรียกว่า “คราม” ก็ยังคงอยู่ ตัว “ฝ้าย” ก็ยังคงอยู่ และตัว “องค์ความรู้” หรือ “ภูมิปัญญา” ของการย้อมก็ยังคงอยู่ หากแต่อยู่ในตัวบุคคลรุ่นคุณแม่ คุณป้า คุณย่า คุณยาย เมื่อมีการฟื้นฟูจึงได้เกิดการเรียนรู้กระบวนการเหล่านั้นขึ้นมาใหม่ จนกลายเป็นผ้าย้อมครามในมิติใหม่ ไม่ได้เป็นผ้าที่มีบทบาทหน้าที่ในสังคมและวัฒนธรรมแบบเดิม อีกทั้งเปลี่ยนแปลงกลุ่มคนที่เป็นผู้ใช้จากชาวบ้าน ชาวไร่ ชาวนา มาเป็นชนกลุ่มใหม่ที่มีกำลังซื้อ และเป็นกลุ่มที่มีความชื่นชอบในเรื่องราวที่มีเสน่ห์ของผ้าทอที่ย้อมด้วยกระบวนการธรรมชาติ

องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทอผ้าและย้อมผ้า ไม่ได้สูญหายไปจากตัวบุคคล หากแต่แฝงและฝังอยู่ในตัวคนรุ่นย่า ยาย ป้าและแม่ ซึ่งผ่านการเรียนรู้ เคยพบเห็นและเคยปฏิบัติมาก่อน ดังนั้น เมื่อมีการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้ง ก็ทำให้กลุ่มชาวบ้านที่มีองค์ความรู้นั้นได้รู้ฟื้นและนำสิ่งที่เคยพบเห็นมาใช้ใหม่ อีกทั้งประยุกต์ความรู้ใหม่ที่ได้จากสื่อและอิทธิพลของเทคโนโลยีสมัยมาใช้คู่กัน จนกระทั่งผ้าย้อมครามได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ผ้าย้อมครามจึงถูกทำให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน และมีการผลิตในลักษณะที่เป็นสินค้าและอุตสาหกรรมขนาดเล็กจนถึงขนาดกลาง อีกทั้งมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำให้มีอำนาจต่อรองกับกลุ่มลูกค้าทั้งรายย่อยและรายใหญ่

การสร้างสรรค์ผ้าทอย้อมครามที่มีอยู่ในชุมชนต่างๆ ของจังหวัดสกลนคร เช่น กลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านดอนกอย กลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านถ้ำเต่า กลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านอุบดง บ้านพันนา บ้านหนองครอง บ้านโนนเรือ ฯลฯ ต่างก็มีการผลิตและสร้างสรรค์รูปแบบของผ้าย้อมครามที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และนำสินค้าเหล่านี้กระจายสู่ตลาดภายนอกอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดการรับรู้อย่างแพร่หลายของคนทั่วไป ทำให้ผ้าย้อมครามได้กลายเป็นสัญลักษณ์และภาพแทนของจังหวัดสกลนครที่ชัดเจน สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับรายได้และเศรษฐกิจของจังหวัดจำนวนมาก และเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อดำเนินการทอผ้าครามขายแห่ง ก็เพิ่มอำนาจการต่อรองเรื่องราคาของผ้าคราม ซึ่งมีราคาเริ่มต้นตั้งแต่ 150 บาทขึ้นไปจนถึง 3,500 บาท นอกจากการจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในกลุ่มจังหวัดแล้ว ยังมีการส่งเสริมให้มีการกระจายไปสู่กลุ่มคนเมืองที่นิยมเสพลินค้าทางวัฒนธรรมของชาวบ้าน โดยเฉพาะการนำสินค้าผ้าย้อมครามไปขายในงานมหกรรมสินค้าต่างๆ ที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้น ทำให้ผ้าย้อมครามกลายเป็นสินค้าที่แพร่หลายและได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งสามารถพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มที่ผลิตสินค้าผ้าย้อมครามออกสู่ตลาดภายนอกประเทศ เช่น ญี่ปุ่น อเมริกา ออสเตรเลียและยุโรป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงทำให้ทราบว่า ผ้าย้อมครามของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนโดยตรง โดยเฉพาะการฟื้นฟูภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าและการย้อมคราม แล้วชาวบ้านก็ได้ใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนมาใช้ประโยชน์เพื่อแปลงภูมิปัญญาซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมให้กลายมาเป็นทุนทางเศรษฐกิจ ทั้งการทอ การมัดหมี่ การย้อมคราม จนกลายเป็นผืนผ้าและ

แปลงผืนผ้าเป็นสินค้าประเภทต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ส่วนบริบทของการเปลี่ยนแปลงของผ้าย้อมคราม เกิดขึ้นจากการเกิดขึ้นของระบบทุนนิยมจากภาคอุตสาหกรรม ทำให้หนุ่มสาวที่เคยเป็นแรงงานสำคัญของชนบทที่ว่างเว้นจากการทำนา ทำไร่ ผันตัวเองไปเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และละเลยหรือละทิ้งงานที่เคยทำในช่วงเวลาดังกล่าว ส่งผลให้ภูมิปัญญาดังกล่าวสูญหายและถูกลืมเลือนไป แต่เมื่อต้นปี 2535 มีคนกลุ่มหนึ่งได้นำเอาภูมิปัญญาของการย้อมผ้าด้วยครามกลับมา ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลรุ่น ย่า ยาย ป้าและแม่ เมื่อตกผลึกองค์ความรู้ดังกล่าวจึงเผยแพร่ไปสู่กลุ่มต่างๆ และนำผ้าย้อมครามออกจำหน่าย ในขั้นต้นก็พบปัญหาการยอมรับจากกลุ่มผู้บริโภค แต่เมื่อมีการพิสูจน์และการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานของภาครัฐที่ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ผ้าย้อมคราม ก็ทำให้ผู้บริโภคเริ่มมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น จากเดิมที่มีเพียงไม่กี่กลุ่มในจังหวัดสกลนคร ก็เริ่มขยายตัวอย่างรวดเร็ว อีกทั้งผลิตส่งขายในเทศกาลงานมหกรรมต่างๆ รวมถึงการส่งออกต่างประเทศ ซึ่งจากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นภาพรวมของผ้าครามกับสังคมและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทในประเทศไทย

ผ้าครามกับสังคมและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าผ้าครามเข้าไปเกี่ยวข้องกับบริบทวัฒนธรรมดั้งเดิม กล่าวคือ ผ้าครามถูกผลิตขึ้นและนำมาใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน โดยการสวมใส่ไปทำไร่ ทำนาและสวมใส่ไปในงานบุญประเพณีต่างๆ ซึ่งมีลักษณะดังกล่าวไม่ได้มีความแตกต่างจากบริบทผ้าครามในประเทศไทยมากนัก ส่วนประเด็นเรื่องผ้าครามในบริบทของการฟื้นฟูและถูกทำให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีความน่าสนใจในแง่การดำเนินงานในรูปของบริษัท โดยใช้ชนบทเป็นฐานของการผลิต แล้วนำผลิตภัณฑ์ที่ได้ออกไปจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในประเทศและต่างประเทศ โดยประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ ประเทศญี่ปุ่น

ผ้าครามในบริบทสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความคล้ายคลึงกันกับประเทศไทย กล่าวคือ กระบวนการผลิตผ้าครามเริ่มต้นจากการปลูกฝ้าย หลังจากนั้นก็เป็นการแปรรูปฝ้ายออกมาเป็นเส้นใย เมื่อเป็นเส้นใยแล้วก็นำไปมัดหมี่ หลังจากนั้นก็นำไปย้อม หลังจากย้อมเสร็จก็นำไปทอจนกลายเป็นผืนผ้า กระบวนการรวมถึงขั้นตอนต่างๆ ของการทอเหมือนกัน อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอคล้ายคลึงกันเกือบทุกประการ แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือ สายธารของการทอผ้าและการทำผ้าย้อมคราม ที่ประเทศลาวยังคงพบว่าการทำผ้าฝ้ายย้อมครามยังคงสืบทอดต่อกันมาเป็นระยะ ไม่ได้ขาดหายเหมือนอย่างในประเทศไทย ผู้เฒ่า ผู้แก่ ที่เป็นคุณย่า ยาย ป้าและแม่ รวมถึงเด็กวัยรุ่นผู้หญิงยังคงสามารถทอผ้าได้ เนื่องจากการสอนให้ดู และให้ลงมือทำจนกระทั่งเกิดเป็นความชำนาญ

ผ้าย้อมครามบ้านละหาน้ำ เป็นภาพแทนของผ้าครามของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยหมู่บ้านนี้ได้เป็นแหล่งผลิตผ้าย้อมครามที่ใหญ่ที่สุด อีกทั้งเป็นแหล่งปลูกครามที่ดีที่สุดของประเทศนี้ เมื่อมีการผลิตจากหมู่บ้าน จึงได้ส่งเข้ามายังโรงงานใหญ่ในแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นแหล่งแปรรูปผืนผ้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด และบริษัท หั่งละหา จำกัด เป็นตัวแทนในการส่งสินค้าทางวัฒนธรรมนี้แทนชาวบ้าน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผืนผ้า ซึ่งแต่เดิมเป็นผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านทำไว้ใช้เอง แต่เมื่อแปรรูปแล้วกลายเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้มหาศาล ทำให้ชาวบ้านเห็นช่องทางดังกล่าวจึงได้เข้าร่วมกับบริษัท หั่งละหา จำกัด จนกลายเป็นผลิตผ้าย้อมครามเข้าสู่อุตสาหกรรมการส่งออก ซึ่งประเทศลาวดำเนินการในรูปของบริษัท และมีเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว

ที่เป็นคู่ค้ากับต่างประเทศ การบริหารจัดการดังกล่าวจึงมีความคล่องตัว และสามารถที่จะต่อรองกับผู้ที่ต้องการสินค้านั้นได้โดยตรง อีกทั้งการผลิตสินค้าปลอดตลาดหลักอย่างประเทศญี่ปุ่นก็ยังเพิ่มชื่อเสียงและความภาคภูมิใจให้กับสินค้าทางวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าครามของประเทศลาวมีมากมายหลายชนิด เนื่องจากก่อนที่จะผลิตจะมีกลุ่มนักการตลาดมาทำวิจัยเกี่ยวกับสินค้าที่ผลิตด้วยผ้าคราม ทำให้แหล่งที่ผลิตสามารถผลิตได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

ผ้าครามในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทไทยขาว ต่างก็มีภูมิปัญญาของการทอผ้า และมีภูมิปัญญาของการปักผ้า ซึ่งปรากฏอยู่ในผืนผ้าที่นำมาใช้ในวิถีชีวิต ทั้งผ้าห่ม ผ้านุ่ง ผ้าคลุมศีรษะ กระเป๋า และเสื่อ จากการศึกษาวิจัยเรื่องผ้าครามของชนชาติไททั้งไทขาวและไทดำ พบว่า ผู้หญิงชาวบ้านไทขาวบ้านนาทุ่ง รู้จักการทอผ้า มีกระบวนการและกรรมวิธีการทอผ้า คล้ายคลึงกับประเทศไทยและประเทศลาว กล่าวคือ กระบวนการทำเส้นใยได้จากฝ้ายเป็นส่วนใหญ่ และนำมาทอด้วยกี่ ส่วนการย้อมก็มีกระบวนการย้อมที่ไม่แตกต่างกัน คือ ได้สีจากต้นครามและฮ่อม ย้อมให้เป็นสีน้ำเงินหรือสีเข้มดำ ส่วนชาวไทดำก็มีกระบวนการที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพียงแต่สีที่ใช้ชาวไทดำจะเน้นสีแดง และใช้เทคนิคการทอร่วมกับการปักและการปะ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการทอของชาวไทขาวบ้านนาทุ่งจะเป็นผ้าพื้นเพื่อนำเอาไปตัดเย็บเป็นเสื้อและผ้าถุง รวมถึงผ้าปูที่นอน ส่วนชาวไทดำจะนำไปแปรรูปเป็นผ้าคลุมศีรษะ (ผ้าเปียว) ที่นอนและย៉าม ในด้านกระบวนการย้อมพบว่ามีการย้อมที่มีกรรมวิธีที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งวัตถุดิบและการนำส่วนผสมต่างๆ เช่น น้ำครามและฮ่อมมาหมักเพื่อให้ได้เนื้อสีแล้วนำไปผสมกับขี้เถ้าเพื่อให้การย้อมสีเกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์ความรู้และภูมิปัญญาเรื่องผ้าครามของชาวไทขาวและไทดำจึงเป็นการปฏิบัติอยู่จริงและอีกส่วนหนึ่งก็มาจากประวัติความทรงจำที่สามารถเล่าได้ ว่าทำอย่างไร และเสื่อผ้าที่ย้อมด้วยสีดำสวมใส่ไปเพื่อทำงานในไร่นา

นอกจากนี้ ส่วนที่พบว่ามีความแตกต่างระหว่างกระบวนการรื้อฟื้นและสืบทอดผ้าของชาวไทดำ ไทขาว นั้น พบว่า ชาวไทดำ ไทขาวในเมืองเซินลา เตียนเบียนและไลเจิว ไม่มีการสืบทอดผ้าครามหรือผ้าครามชนิดอื่นๆ ในรูปแบบของการค้า เพียงแต่ถักทอเอาไว้ใช้เองในครอบครัวและใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ดังนั้น จึงไม่ปรากฏให้เห็นในรูปของการนำผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ผ้าปักนำมาวางขาย นอกจากนี้ ชุดหรือเสื่อผ้าที่สวมใส่ในชีวิตประจำวันทั่วไปของชาวบ้านยังเป็นการซื้อแบบสำเร็จรูป ไม่ได้เกิดจากการตัดเย็บเอง เพราะเสื่อผ้าที่เกิดจากการตัดเย็บด้วยมือไม่นำไปใช้ในการทำไร่ ทำนา บางคน และบางครอบครัวก็ไม่นิยมสวมใส่แล้ว เนื่องจากเสื่อผ้าสำเร็จรูปที่วางขายอยู่ในตลาดในเมืองมีสีสันทนสวยงามกว่าและแบบต่างๆ หลากหลาย เสื่อผ้าของชาวบ้านทั้งไทดำและไทขาวจึงมีสีสันทันต่างๆ กัน เช่น สีฟ้า สีเขียว สีเหลือง สีชมพู ซึ่งไม่ใช่สีดำหรือสีน้ำเงินเข้มที่เคยสวมใส่มาแต่อดีต นอกจากนี้ผ้าถุงของผู้หญิงก็เป็นผ้าถุงสำเร็จรูป ซึ่งก็เป็นผ้ากำมะหยี่ ยาวรอมเท้า ไม่ใช่ผ้าฝ้ายที่ทอด้วยมือ การสวมใส่จึงไม่ได้เน้นความประหยัดแต่เน้นที่ความสะดวก เพราะผู้หญิงไทดำและไทขาวส่วนมากต้องนำสินค้าจากบ้านของตนเองไปขายในตลาด ดังนั้นการสวมใส่กระโปรงกำมะหยี่สีดำจึงเกิดจากความสะดวกและช่วยให้ขับรถมอเตอร์ไซด์ได้ง่ายกว่าผ้าฝ้าย อีกทั้งผ้ากำมะหยี่นั้นยังช่วยทำให้เกิดความอบอุ่นด้วยในบริเวณที่มีสภาพภูมิอากาศหนาว

การผลิตผ้าต่างๆ ของชาวบ้านไทดำและไทขาวจึงเป็นการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน และไม่ได้เกิดการพัฒนาจนกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเหมือนอย่างของประเทศไทยและประเทศลาว อาจจะเนื่องมาจากระบบการ

ปกครองของประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบสังคมนิยม อีกทั้งกลุ่มไทดำและไทขาวก็เหมือนชนกลุ่มน้อย การสร้างสรรค์ และการสร้างอัตลักษณ์จุดเด่นของกลุ่มอาจจะถูกจำกัด ทำให้ไม่สามารถพัฒนากระบวนการผลิตไปจนถึงการค้าได้ นอกจากการใช้เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มผ่านรูปแบบของการแสดงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เช่น รำพัด รำเกี่ยวข้าว รำหมวก เป็นต้น ดังนั้น เราจึงสามารถมองผ่านเรื่องผ้าของไทดำและไทขาวผ่านรูปแบบของ วัฒนธรรมอื่นมากกว่าตัววัฒนธรรมจากผ้า

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องผ้าครามกับสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในบริบทของรัฐชาติ 3 ประเทศมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นความพยายามในการทำความเข้าใจเรื่องสังคมและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทผ่าน ปรากฏการณ์ผ้า ซึ่งผู้วิจัยใช้การศึกษาปรากฏการณ์ภาคสนามในระยะเวลาสั้น จึงได้ข้อมูลที่ไม่ใช่เชิงลึก เป็นเพียง แค่ข้อมูลเชิงประจักษ์ และข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่จึงทำให้มองเห็นได้เพียงแค่ปรากฏการณ์เรื่องผ้าอย่างผิวเผิน ดังนั้น จึงควรให้เวลากับการวิจัยภาคสนามมากขึ้น และประเด็นที่จะศึกษาต้องชัดเจนมากกว่าที่ตั้งไว้
2. การศึกษาปรากฏการณ์เรื่องผ้าของชนชาติไทควรอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการเปรียบเทียบ เนื่องจาก บริบทของรัฐชาติ 3 ประเทศ มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันอยู่หลายประเด็น ดังนั้น การเปรียบเทียบผ้าในมิติ ต่างๆ จะทำให้เข้าใจบริบทของการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และแนวโน้มในอนาคตได้